

KUZEY KIBRIS VE TÜRK VATANDAŞLIK HUKUKLARINA İLİŞKİN BİR KARŞILAŞTIRMALI HUKUK ÇALIŞMASI

*A Comparative Study About the Nationality Law of Republic of Turkey
and Turkish Republic of Northern Cyprus*

Yrd. Doç. Dr. Gizem ERSEN PERÇİN¹

ÖZET

Söz konusu çalışmanın temel amacı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ve Türkiye Cumhuriyeti'nde yürürlükte olan vatandaşlık hukuku hükümlerini kıyaslamak ve bu doğrultuda benzerlik ve farklılıkları tespit etmektir. Bunun için öncelikle “giriş” kısmında vatandaşlık kavramına kısaca değinilerek Kuzey Kıbrıs ve Türk vatandaşlık hukuklarında günümüzde yürürlükte olan mevzuat tespit edilecektir. Daha sonra ise her iki ülkenin anayasalarında yer alan vatandaşlığa ilişkin hükümler karşılaştırılarak vatandaşlık konusundaki temel ilkeler tespit edilmeye çalışılacaktır. Vatandaşlığın kazanılması ve kaybı konularında ise Türk Hukuk sisteminde yer alan ayrımlar baz alınarak, KKTC Hukuku'na ilişkin düzenlemeler bu ayrımlar doğrultusunda açıklanacaktır. Son olarak vatandaşlığın ispatı ve vatandaşlığa ilişkin idari kararlara karşı başvurulacak yargı yolu üzerinde durulacaktır. Bütün bu başlıklar altında gerekli açıklamalar yapılırken yeri geldikçe KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı'na da değinilecek ve bir takım tespit ve önerilerde bulunulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), Türkiye Cumhuriyeti, Vatandaşlığın Kazanılması, Vatandaşlığın Kaybı, Vatandaşlığın İspatı.

ABSTRACT

The main purpose of this study is to compare and contrast the provisions of Nationality Law in force both in Republics of Turkey and Northern Cyprus and determine similarities and differences accordingly. Therefore, in the introduction part, the term of “nationality” is briefly mentioned and then the regulations in force will be determined. Afterwards, the main principles of nationality will be determined by means of comparing the constitutional provisions regarding nationality of both states. In acquisition and loss of nationality parts, TRNC Law will be mentioned in detail, based on the distinctions of Turkish Nationality Law System. Finally, proof of nationality and taking a legal action against administrative decisions about nationality will be discussed. While all the above mentioned titles are explained in detail, there will be given some explanations about the Draft of TRNC Nationality Code and according to the determinations some suggestions will try to be offered.

---

¹ T.C. Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi. gizemersen@yahoo.com

Keywords: Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC), Republic of Turkey, Acquisition of Nationality, Loss of Nationality, Proof of Nationality

◆◆◆

1-) GİRİŞ

Geçmişten günümüze evrilirken niteliği çokça değişen² “vatandaşlık” kavramının bütün devletler tarafından kabul edilen tek bir tanımını vermek mümkün değildir³. Ancak yine de günümüzde uluslararası doktrinde vatandaşlığın niteliğine ilişkin en çok kabul gören görüş, vatandaşlığın bir kişi ile belirli bir devlet arasında kurulan “hukuki bir bağ” olduğudur⁴. Dolayısıyla günümüz modern hukuk sistemlerinde vatandaşlığın tespiti yapılırken kural olarak sadece bu “hukuki bağ” (legal bond) dikkate alınır. Kişinin kendini sosyolojik, psikolojik, ekonomik vs. sebeplerle bir devlete yakın hissetmesinin, o devletle arasında vatandaşlık adı altında kurulan bu hukuki bağ olmadığı sürece, tek başına herhangi bir hukuki etkisi olmayacaktır. Ancak kişinin birden fazla devletle arasında vatandaşlık bağı bulunması durumunda, bu sosyolojik, psikolojik, ekonomik vs. yakınlık devreye girecek ve üçüncü devletlerin bu kişinin vatandaşlıklarından hangisinin “gerçek vatandaşlık” (effective nationality) olduğunu tespit ederken dikkate almaları gereken kriterler olacaktır⁵.

---

² Roma İmparatorluğu döneminden, Batı Avrupa feodalitesine, yine bu topraklardaki mutlak monarşi döneminden, 1789 Fransız Devrimi’ne kadar geçen süreçte vatandaşlık kavramının niteliğinde yaşanan değişimlere ilişkin detaylı bilgi için bkz. Gülin, Güngör, Tabiiyet Hukuku- Gerçek Kişiler- Tüzel Kişiler- Şeyler, Yetkin Yayınları, 3. Bası, Ankara, 2015, s.3-5. Ayrıca sömürgeciliğin vatandaşlık kavramı üzerindeki etkileri için bkz. Rona Aybay/ Nimet Özbek, Vatandaşlık Hukuku, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 4. Bası, İstanbul, 2015, s. 10-11 dn. 18.

³ Ergin, Nomer, Türk Vatandaşlık Hukuku, Filiz Kitabevi, 21. Bası, İstanbul, 2015, s. 19.

⁴ Rainer Bauböck/ Eva Ersboll/ Kees Groenendijk/ Harald Waldrauch, Introduction, Acquisition and Loss of Nationality, C.1 (Comparative Analysis), Amsterdam 2006, s. 15, Nomer, a.g.e., s. 19, Güngör, a.g.e., s.1-2, Aybay/Özbek, a.g.e., s. 6, B. Bahadır Erdem, Türk Vatandaşlık Hukuku, s.7 Beta Yayınları, 4. Bası, İstanbul, 2014, s.7. Vatandaşlığın kişi ile devlet arasındaki hukuki bir bağ olmasının yanı sıra siyasi bir bağ da olduğuna ilişkin görüşler için bkz. Vahit Doğan, Türk Vatandaşlık Hukuku, Savaş Yayınevi, 12. Bası, Ankara, 2015, s. 5. Kay Hailbronner, Nationality in Public International Law and European Law, Acquisition and Loss of Nationality, C.1 (Comparative Analysis), Amsterdam 2006, s. 35 ve Felicitia Medved, Interaction Between Nationality and Integrity, 2nd European Conference on Nationality, Challenges to National and International Law on Nationality at the Beginning of the New Millenium, Strasbourg 8-9 Ekim 2001, s. 26.

⁵ “Gerçek vatandaşlık” kavramının tartışıldığı Uluslararası Adalet Divanı’nın Nottebohm Kararı için bkz. International Court of Justice , Reports of Judgements, Advisory Opinions and Orders, Nottebohm Case, Second Phase, Judgement of April 6th Reports 1955, s.4 vd, (www.icj-cij.org). Doğan, a.g.e., s. 13, Güngör, a.g.e. s. 11, Aybay/Özbek, a.g.e., s. 5 vd., Nomer, a.g.e., s. 38 vd.

Türk hukukunda, vatandaşlığı, etnik ve dini unsurlardan arındırılmış bir şekilde⁶, kişi ile belirli bir devlet arasında kurulan hukuki bir bağ olarak tanımlayan ilk düzenleme 1869 tarihli Tabiiyet-i Osmaniye Kanunnamesi (TOK) olmuştur. Bu kanunnamenin yürürlüğü, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ardından hazırlanan 27.11.1928 tarihli ve 1312 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun⁷ (TVK) yürürlüğe girmesiyle son bulmuştur. 1312 sayılı TVK ise 11.02. 1964 tarihli ve 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun⁸ (TVK) yürürlüğe girmesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

403 sayılı TVK'nın yürürlüğüne son veren günümüzde yürürlükte olan TVK ise, 29.05.2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'dur⁹. Ayrıca 5901 sayılı TVK'nın uygulanmasına ilişkin Bakanlar Kurulu'nun 11.02.2010 tarihli 2010/139 karar sayılı kararı uyarınca çıkarılan Türk Vatandaşlık Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik¹⁰ de (TVK Uygulama Yönetmeliği) günümüz Türk Vatandaşlık Hukuku'nun temel kaynaklarından biridir. Bunun dışında, 19.09.2006 tarihli ve 5543 sayılı İskan Kanunu'nda¹¹ da, Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin bazı özel hükümler mevcuttur. Ayrıca sırasıyla, 1924 ve 1961 Anayasaları ile günümüzde yürürlükte olan 1982 Anayasası'nda vatandaşlığın tanımına ve Türk vatandaşlığının kazanılması ve kaybına ilişkin genel ilkelere yer verilmiştir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde vatandaşlık hukukuna ilişkin temel mevzuatı tespit etmeden önce Kıbrıs adasında yaşanan siyasi çalkantıların vatandaşlık hukuku üzerindeki etkilerine değinmekte fayda vardır. Kıbrıs adasının İngiliz kontrolünde olduğu dönemde, adada yaşayan Türklerin vatandaşlığı meselesi 1923 tarihli Lozan Antlaşması'nın 21. maddesiyle çözüme kavuşturulmaya çalışılmıştır. Söz konusu hüküm uyarınca, İngiltere'nin adayı ilhak ettiği tarih olan 05.11.1914 tarihinde adada yerleşmiş bulunan Kıbrıs Türklerinin İngiliz vatandaşlığına geçmiş sayılacakları kabul edilmiştir¹². Ancak söz konusu Kıbrıs Türklerine bir seçme hakkı tanınmış ve kendilerinin dilerlerse bu antlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl içerisinde Türk vatandaşlığına

---

⁶ Güngör, a.g.e.,s. 6.

⁷ 1312 sayılı TVK 04.06.1928 tarihli ve 904 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁸ 403 sayılı TVK 22.02.1964 tarihli ve 11638 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁹ 5901 sayılı TVK 12.06.2009 tarihli ve 27256 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

¹⁰ TVK Uygulama Yönetmeliği 06.04.2010 tarihli ve 27544 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

¹¹ 5543 sayılı İskan Kanunu 29.09.2006 tarihli ve 26301 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

¹² Kıbrıs ile Lozan Antlaşması ve diğer uluslararası sözleşmelerde belirtilen ülkelerde ikamet eden Türklerin vatandaşlığı meselesi için bkz. Nomer, a.g.e., s. 185 vd., Güngör, a.g.e., s. 191 vd.

geçebilecekleri belirtilmiştir. Türk vatandaşlığını seçen Türklerin on iki ay içerisinde adayı terk etmeleri gerektiği kararlaştırılmıştır¹³. Adada bağımsız bir Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmasına yönelik imzalanan 1958 Zürih, 1959 Londra ve 1960 Lefkoşa Antlaşmalar dizisinde, vatandaşlık ile ilgili sorunların, 1960 tarihli Kıbrıs Cumhuriyeti Kuruluş Antlaşması'nın 6. maddesi uyarınca, bu antlaşmanın D ekinde düzenlenen vatandaşlıkla ilgili hükümlere tabi kılınması kararlaştırılmıştır¹⁴. Söz konusu hükümler, Kıbrıs Cumhuriyeti'nde düzenlenen 28.07.1967 tarihli ve 43 sayılı Kıbrıs Yurttaşlık Yasası yürürlüğe girene kadar uygulanmaya devam etmiştir.

Ancak adada yaşanan çatışmalar sonucunda Kıbrıs Türkleri 28.12.1967 tarihinde Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi'ni ilan etmiş bu yönetim ise 03.09.1974 tarihli ve 5549 sayılı kararıyla Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi'ne dönüşmüştür. Bu gelişmeler nedeniyle Kıbrıs Türkleri tarafından kabul edilmeyen 43 sayılı Kıbrıs Yurttaşlık Yasası yerine, 3/1975 sayılı Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Yurttaşlık Kanunu yürürlüğe girmiştir¹⁵. 3/1975 sayılı kanun 13.02.1975 tarihinde ilan edilen Kıbrıs Türk Federe Devleti döneminde de yürürlükte kalmıştır.

15.11.1983 tarihinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) kurulmasının ardından ise KKTC Anayasası 07.05.1985 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

---

¹³ Detaylı bilgi için bkz. Nihal Uluocak, Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Yurttaşlık Kanunu'na İlişkin Kritik İnceleme, Kıbrıs Türk Federe Devletinin Milletlerarası Hukuka İlişkin Bazı Sorunları Sempozyumu, 6-7.05.1982, İstanbul, 1982, s. 69-70. O dönemde (1923-1938) Kıbrıs'tan Türkiye'ye yapılan göçler, Kıbrıs Türk Basınına da ikili bir ayrıma tabi kılınmıştır. "Hakikat" ve "Söz" gazeteleri adadan Türkiye'ye göç edilmesini savunurken, "Birlik", "Ses" ve "Doğru-yol" gazeteleri ise Türk nüfusun adada varlığını devam ettirmesi gerektiğini savunmaktaydı. Başlangıçta kendisine göçü destekleyen Türkiye ise daha sonra bu siyasetten vazgeçerek Kıbrıs'ta Türk varlığının sürdürülmesi gerektiğini ileri sürmüştür. İngiltere de başlangıçta Türkiye'ye göçü desteklemiş ancak daha sonra adada Rum nüfusunun baskın hale gelmesinin, adanın Yunanistan'a ilhakına neden olabileceği düşüncesiyle, görüşünü değiştirmiştir. Fahriye Emgili, Kıbrıs'tan Türkiye'ye Yapılan Göçlerin Kıbrıs Türk Basınına Yansımaları (1923-1938), Karadeniz Araştırmaları Dergisi, Sayı 39, Güz 2013, s. 111-136.

¹⁴ Turgut Turhan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yurttaşlık Hukuku, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2002, s.6 vd. Bu kitabın incelemesi için bkz. Işıl Özkan, Kitap İncelemesi- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yurttaşlık Hukuku, Turgut Turhan, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni (MHB), Yıl 2003, Sayı 23, s. 919-925.

¹⁵ 3/1975 sayılı Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Yurttaşlık Kanunu, 43 sayılı Kıbrıs Yurttaşlık Yasası'nın, gerekli çok küçük değişiklikler yapılarak Türkçeye çevrilmesi sonucu hazırlanmıştır. Bunun nedeni ise, Otonom Türk İdaresi'nin, Rum İdaresi'nin 43 sayılı Kıbrıs Yurttaşlık Yasası'nı uygulamak suretiyle gerçekleştirdiği işlemlere ancak bu yasayı eskiye dönük olarak kendi meclisinden geçirmek suretiyle meşruiyet kazandırabileceği düşüncesidir. Uluocak, a.g.m., s. 71 ve sempozyum tartışmaları kısmında Kıbrıs Türk Federe Devleti Meclis Başkanı Nejat Konuk'un açıklamaları için s. 102-103 ve Turhan, a.g.e., s. 7.

lanarak yürürlüğe girmiştir¹⁶. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin günümüzde yürürlükte bulunan vatandaşlık hukukuna ilişkin temel mevzuatı, KKTC Anayasası'nda yer alan ilgili hüküm ve 25/1993 sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yurttaşlık Yasası'ndan (KKTC Yurttaşlık Yasası)¹⁷ oluşmaktadır. Ayrıca, KKTC Yurttaşlık Yasası'nın uygulanmasına ilişkin 329 sayılı Tüzük de (KKTC Uygulama Tüzüğü)¹⁸ mevcuttur. Ancak söz konusu tüzüğün 3. maddesinde de belirtildiği üzere, bu tüzüğün amacı sadece, *"...(KKTC) yurttaşlığının kazanılması ve kaybedilmesinde kullanılacak başvuru formu resmi belge ve buna benzer evrakın şeklinin tespiti ile kişilerle ilgili soruşturma ve ihbar yönteminin tespiti"*ne ilişkin düzenlemeler getirmektir. Bu yönüyle de söz konusu uygulama tüzüğünün TVK Uygulama Yönetmeliği'nin kapsamıyla kıyaslandığında çok daha dar bir alanı düzenlediği açıktır. Bunlara ek olarak günümüzde yeni bir KKTC Yurttaşlık Yasası hazırlanması yönündeki çalışmalar sonucunda tamamlanan KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı mevcuttur.

Bu çalışma kapsamında, günümüzde yürürlükte bulunan Türk Vatandaşlık Hukuku mevzuatı ile Kuzey Kıbrıs Türk Vatandaşlık Hukuku mevzuatı karşılaştırılmaya çalışılacaktır. Öncelikle söz konusu ülkelerin anayasalarında vatandaşlıkla ilgili hükümler kıyaslanacak daha sonra ise 5901 sayılı TVK'daki sistematik baz alınarak, sırasıyla vatandaşlığın kazanılması, kaybı, ispatı ve vatandaşlığa ilişkin idari kararlara karşı yargı yoluna ilişkin iki ülke kanunlarındaki hükümler irdelenecektir. Yeri geldikçe TVK Uygulama Yönetmeliği ve 329 sayılı Tüzüğü değinilecek ve KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nda konunun ne şekilde ele alındığından bahsedilerek çeşitli tespit ve önerilerde bulunulmaya çalışılacaktır.

II-) ANAYASAL DÜZENLEMELERDE VATANDAŞLIK

Gerek cumhuriyetin ilanından sonra düzenlenen ilk anayasa olan 1924 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda, gerekse 1961 Anayasası'nda Türk vatandaşlığının tanımına ve vatandaşlığın kazanılması ve kaybına ilişkin temel ilkelere yer verilmiştir¹⁹. 1961 Anayasası'nda, 1924 Anayasası'ndan farklı olarak, ilk defa, vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili idarenin verdiği kararlara ve yaptığı işlemlere

---

¹⁶ KKTC Anayasası 07.05.1985 tarihli (KKTC) Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

¹⁷ 25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası 27.05.1993 tarihli ve 52 sayılı (KKTC) Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

¹⁸ 329 sayılı KKTC Uygulama Tüzüğü 15.07.1993 tarihli ve 70 sayılı (KKTC) Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

¹⁹ 1876 Kanun-i Esasi'de de hem kimlerin Osmanlı tebaası olduğu belirtilmiş hem de bu sıfatın kanunda açıkça belirlenen koşullara göre kazanılıp kaybedileceğine ilişkin genel ilke düzenlenmiştir. 1921 Anayasası'nda ise vatandaşlığa ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

karşı yargı yolunun açık olacağına dair özel bir hüküm²⁰ getirilmiştir.

Günümüzde yürürlükte olan 1982 Anayasası'nda vatandaşlığa ilişkin hüküm, anayasanın dördüncü bölümünde yer alan "Siyasi Haklar ve Ödevler" başlığı altındaki 66. maddede yer almaktadır. "Türk vatandaşlığı" başlığını taşıyan hüküm şu şekilde kaleme alınmıştır;

"Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür.

Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür.

Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir.

Hiçbir Türk, vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamaz.

Vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz."

İlk fıkrasında vatandaşlığın tanımının yapıldığı hükmün devamında vatandaşlığın kazanılmasında ve kaybında benimsenen temel ilkelere yer verilmiştir. Bu ilkeler doğrultusunda Türk vatandaşlık hukukunda vatandaşlığın doğum yoluyla kazanılması bakımından "kan bağı esası"nın (jus sanguinis)²¹ benimsendiği açıktır. Vatandaşlıktan çıkarılmanın da sınırları anayasal düzlemde çizilmiş ve bu yöndeki idari kararların yargısal denetime tabi olacağı açıkça düzenlenmiştir. Böylece vatandaşlıktan çıkarılma konusunda idarenin keyfi uygulamalarda bulunmasının önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Vatandaşlığın kazanılması ve kaybına ilişkin söz konusu temel ilkelerin belirlenmesinden sonraki detaylı düzenlemelerin ilgili kanunlarda yer alacağı da açıkça belirtilmiştir.

05.05.1985 tarihinde halkoylamasına sunulup kabul edilen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası'nda da vatandaşlığa ilişkin hüküm, 1982 Anayasası'nda olduğu gibi anayasanın dördüncü bölümünde yer alan "Siyasal Haklar Ve Ödevler" başlığı altındaki, "Yurttaşlık" başlıklı 67. maddede düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm şu şekilde kaleme alınmıştır;

---

²⁰ 1982 Anayasası'nın 125. maddesinin 1. fıkrasında "idarenin her türlü eylem ve işleme karşı yargı yolunun açık olduğuna" ilişkin genel bir hükme de yer verilmiştir. Yine de vatandaşlıktan çıkarma (yoksun bırakma) hallerine ilişkin yargı denetimi konusunda özel bir hükmün yer almasının bu konuya verilen önemi vurgulaması bakımından yerinde olduğuna ilişkin bkz. Aybay/Özbek, a.g.e., s. 67.

²¹ Jus sanguinis ilkesi, bir kişinin soybağı ile bağlandığı annesinin veya babasının vatandaşlığını almasını öngörür. Aybay/Özbek, a.g.e. s. 22, Doğan, a.g.e., s. 31, Nomer, a.g.e., s. 11, Güngör, a.g.e., s. 54, Erdem, a.g.e., s. 91

“(1) (a) 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Kuruluş Andlaşmasına bağlı “D” eki uyarınca Kıbrıs Cumhuriyeti yurttaşlığını kazanan ve 15 Kasım 1983 tarihinde Kuzey Kıbrıs’ta yerleşik bulunan; ve

(b)15 Kasım 1983 tarihinden önce Kıbrıs Türk Federe Devleti yurttaşlığına kabul edilen herkes, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşdır.

(2) 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Kuruluş Andlaşmasına bağlı “D” Eki uyarınca Kıbrıs Cumhuriyeti yurttaşı olma hakkına sahip olup 15 Kasım 1983 tarihinde Kuzey Kıbrıs’ta yerleşik olmayan Türk asıllı Kıbrıslı’ların, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşlığını kazanma hakları saklıdır.

(3)(a) Yurttaşlığa hak kazandığı halde bu hakkını kullanmadan ölen bir baba veya ananın çocukları ile bu gibi kişilerin dul eşleri, başvuru yoluyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşlığını alabilirler.

(b) Babası veya anası Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşı olan ve 15 Kasım 1983 tarihinden sonra Kuzey Kıbrıs’ta doğan çocuk, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşdır.

(c) 15 Kasım 1983 tarihinden sonra Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşı olmayan ana veya babanın, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde doğan çocuklarının yurttaşlığa alınmaları, uluslararası hukuk kurallarına uygun olarak yasa ile düzenlenir.

(4) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşı veya Kıbrıs’lı Türk baba veya anadan doğum yoluyla kazanılan yurttaşlıktan kimse çıkarılamaz.

(5) Yurttaşlık, bu maddenin yukarıdaki kuralları saklı kalmak koşuluyla, yasanın gösterdiği koşullarla kazanılır ve ancak yasada belirtilen durumlarda kaybedilir. Yasal koşullarla bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihe kadar kazanılmış olan yurttaşlık hakkı saklıdır.”

1982 Anayasası’ndaki düzenlemeden farklı olarak KKTC Anayasası’nda vatandaşlığın tanımına ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Daha çok kimlerin KKTC vatandaşı olarak kabul edileceğini belirlemeye odaklanan ve bu noktada detaylı²² düzenlemelere yer veren söz konusu hükmün temelinde Kıbrıs Cumhuriyeti’nden KKTC’nin kuruluşuna dek süren çalkantılı siyasal gelişmeler olduğu açıktır. Özellikle 67. maddenin birinci ve ikinci fıkrası, söz konusu siyasal çalkantıların doğal bir sonucu olarak devletlerin ardıllığı meselesi

---

²² Turhan, söz konusu “ayrıntılı ve zor anlaşılan” hükümlerin KKTC Anayasası’nda yer almasını eleştirerek, vatandaşlığın kazanılması konusunda detaylı düzenlemelerin ilgili kanunlarda yer alması gerektiğini dile getirmektedir. Turhan, a.g.e., s. 13.

dikkate alınarak düzenlenmiştir. Çünkü devletler arasında ardıllık durumunun ortaya çıktığı hallerden biri de “var olan bir devletin egemenliği altında bulunan ülkenin bölünmesi yoluyla iki ya da daha çok sayıda devletin oluşmasıdır”²³. Kıbrıs adasında da söz konusu hal yaşanmış ve Kıbrıs Cumhuriyeti’nin egemenliğinin bir kısmı KKTC tarafından kullanılabilir hale gelmiştir. Bu noktada da KKTC, “önceki egemen devletin vatandaşlığındaki kişilerin artık kendi vatandaşlığına geçmiş sayılacağına”²⁴ ilişkin hükümler getirmiştir.

Vatandaşlığın doğum yoluyla kazanılması konusunda ise, 1982 Anayasası’nda olduğu gibi, KKTC Anayasası’nda da temel ilke olarak “kan bağı esası”nın (jus sanguinis) tercih edildiği görülmektedir. 67. maddenin üçüncü fıkrasının b bendi kan bağı esasına göre doğum yoluyla vatandaşlık kazanılmasını düzenlemektedir. Ancak aynı fıkranın c bendinde 1982 Anayasası’ndan farklı olarak, “toprak esası”na (jus soli)²⁵ ilişkin de bir hüküm yer almaktadır. Söz konusu hükümde, toprak esasına göre doğum yoluyla vatandaşlığın kazanılmasının, kan bağı esasına göre ikincil bir ilke olduğu, bu ilkeye göre vatandaşlık kazanılmasının ancak uluslararası hukuka uygun olarak kanunlarda yer alan düzenlemelere göre mümkün olacağına belirtilmiş olmasından anlaşılmaktadır²⁶.

Vatandaşlıktan çıkarılma konusunda, KKTC Anayasası’nda da, 1982 Anayasası’nda olduğu gibi, idarenin keyfi uygulamalarının önüne geçmek adına bir sınır çizildiği görülmektedir. Ancak sınırın kapsamı konusunda iki ülke hukuklarında farklılık mevcuttur. 1982 Anayasası, vatandaşın, “*vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadığı*” sürece vatandaşlıktan çıkarılamayacağını hüküm altına alırken KKTC Anayasası “*kan bağı esasına göre doğum yoluyla vatandaşlık kazanmış*” kişilerin vatandaşlıktan çıkarılamayacağını belirtmiştir (f.4). Ayrıca, KKTC Anayasası’nda, yine 1982 Anayasası’ndan farklı olarak, vatandaşlıktan çıkarılma konusunda, idarenin verdiği kararlara karşı yargı yolunun açık olduğuna ilişkin herhangi bir hükme yer verilmemiştir. 1982 Anayasası’nın 125. maddesinin 1. fıkrasında olduğu gibi, KKTC Anayasası’nın 152.

---

²³ Devletlerin ardıllığı sonucunu doğuran diğer haller ise; “iki ya da daha çok sayıda devletin birleştirilmesi yoluyla yeni bir devletin oluşturulması” veya “bir devletin egemenliği altındaki bir ülke parçasının, başka bir devlete geçmesi”dir. Detaylı bilgi için bkz. Aybay/Özbek, a.g.e., s. 263.

²⁴ Bu durum devletlerin ardıllığının doğal bir sonucudur. Bkz. Aybay/Özbek, a.g.e., s. 264.

²⁵ Jus soli ilkesi, bir kişinin doğduğu ülke hangi devletin egemenliği altındaysa, kişinin o devletin vatandaşı olmasını öngörür. Aybay/Özbek, a.g.e. s. 22, Doğan, a.g.e., s. 31, Nomer, a.g.e., s. 11, Güngör, a.g.e., s. 54, Erdem, a.g.e., s. 91

²⁶ KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı’nda toprak esasına göre doğumla vatandaşlık kazanılmasına ilişkin bir hüküm bulunmadığı konusunda bkz. “Toprak Esasına Göre Vatandaşlık Kazanılması” başlığı.

maddesinin 1. fıkrasında da, idarenin eylem ve işlemlerinin yargı denetimine tabi olacağı sonucunun çıkarılacağı genel nitelikli bir hüküm yer almaktadır. Ancak vatandaşlıktan çıkarılma kararlarının önemi karşısında bu konuda hak- kında, KKTC Anayasası'nın vatandaşlığı düzenleyen 67. maddesinde özel bir hüküm yer almasının yerinde olacağı düşüncesindeyiz. Böyle bir özel hükmün, KKTC Anayasası'nın başlangıç kısmında yer alan hukuk devleti ilkesini de pe- kiştireceği açıktır.

Kanunilik ilkesi gereği vatandaşlığın kazanılması ve kaybına ilişkin detaylı düzenlemelerin ilgili kanunlarda yer alacağı konusunda ise, 1982 Anayasası'n- da olduğu gibi, KKTC Anayasası'nda da hüküm mevcuttur (f.5).

III-) VATANDAŞLIĞIN KAZANILMASI

Türk Hukukunda vatandaşlığın kazanılması “doğumla” ve “sonradan” ol- mak üzere ikili bir ayrıma tabi kılınmıştır. Türk vatandaşlığının doğumla kazanıl- ması konusunda ise genel ilke “kan bağı esası” (jus sanguinis) olmuştur. Kanun koyucu istisnai olarak “toprak esası”ndan (jus soli) hareketle vatandaşlık tesis edilmesini de öngörmektedir. Türk vatandaşlığının sonradan kazanılması ise, “yetkili makam kararıyla” ve “seçme hakkı yoluyla” mümkündür. Yetkili ma- kam kararıyla Türk vatandaşlığının kazanılması ise kendi içerisinde 1-) Telsik 2-) Olağanüstü Telsik 3-) Türk Vatandaşlığının Yeniden Kazanılması 4-) Evlenme ve 5-) Evlat Edinme²⁷ yoluyla kazanma şeklinde bir ayrıma tabi tutulmuştur.

25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası'nda da, sistematik olarak bire bir ör- tüşmemekle beraber, vatandaşlık kazanma yolları bakımından 5901 sayılı TVK ile ciddi benzerlikler mevcuttur. Şimdi aşağıda “doğumla” ve “sonradan” va- tandaşlık kazanma yolları bakımından iki ülke hukuklarını karşılaştırmaya ça- lışalım.

A-) VATANDAŞLIĞIN DOĞUMLA KAZANILMASI

i-) KAN BAĞI ESASINA GÖRE VATANDAŞLIK KAZANILMASI

Kan bağı esasına göre vatandaşlık kazanılması 5901 sayılı TVK'nın 7. mad- desinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, Türk vatandaşı anne veya ba-

---

²⁷ Güngör, evlat edinme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasını “yetkili makam kararıyla vatandaşlık kazanılması” halleri içerisinde saymayarak üçüncü bir yol olarak kabul etmektedir. Güngör, a.g.e., s. 133-137. Erdem ise, sadece telsik ve olağanüstü telsik yöntemlerini yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığının kazanılması hallerinden saymakta, bunun dışındaki yöntemlerin her birini bağımsız bir vatandaşlık kazanma yolu olarak nitelendirmektedir. Erdem, a.g.e., s. 111 vd.

banın evlilik birliği içinde doğan çocuğu ister Türkiye içinde ister dışında doğmuş olsun doğduğu andan itibaren Türk vatandaşı olmaktadır. Evlilik birliği dışında doğan çocuklar ise, Türk anneden doğdukları anda Türk vatandaşlığını kazanmakta, Türk babadan ise (anne yabancıysa) aralarındaki soybağının kurulmasıyla²⁸ geriye etkili olarak doğum anı itibarıyla Türk vatandaşlığını kazanmaktadır.

25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası'nın 4. maddesinde de kan bağı esasına göre vatandaşlık kazanılması yolu düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemede de kan bağı esasına göre vatandaşlık kazanmak için annenin veya babanın KKTC vatandaşı olması koşulu aranmaktadır. Ancak 25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası'nın 2. maddesinde yer alan "çocuk" tanımı dikkate alındığında, 4. maddede uyarınca kan bağı esasına göre vatandaşlık kazanacak çocukların sadece evlilik birliği içinde doğan çocuklar olduğu ortaya çıkmaktadır. Kanun koyucu KKTC vatandaşı anne veya babadan evlilik birliği dışında doğan çocuğun vatandaşlığı konusunda herhangi bir düzenleme getirmemektedir. Bu konuda bir yasa boşluğu mevcuttur ve söz konusu boşluk KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nda da giderilmemiştir.

Ayrıca 25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası'nın kan bağı esasına göre vatandaşlık kazanmayı düzenleyen söz konusu 4. maddesinde, KKTC sınırları dışında doğan ve kan bağı esasına göre doğumla vatandaşlık kazanan çocuklara, daimi olarak KKTC'de ikamet etmeme şartıyla 18 yaşını doldurmalarını takip eden 3 yıl içerisinde seçme hakkını kullanarak vatandaşlıktan çıkma imkanı tanınmıştır. Söz konusu düzenleme kanunun sistematığı bakımından bulunduğu yer itibarıyla doktrinde haklı olarak eleştirilmiştir²⁹. Yine aynı maddenin devamında "KKTC Anayasası'nın 67. maddesine bağlı olarak Kıbrıs Cumhuriyeti yurttaşlığını kazanan ve 15 Kasım 1983 tarihinde Kuzey Kıbrıs'ta yerleşik olanlar, KKTC yurttaşdır" ifadesine yer verilmiştir. Bu düzenleme de hem anayasadaki hükmün bir tekrarıdır ibaret olması hem de ayrı bir hüküm olmak yerine kan bağı esasına göre doğumla vatandaşlık kazanmanın düzenlendiği bir hükümde yer alması nedeniyle doktrinde eleştirilmiştir³⁰. Söz konusu her iki düzenlemeye yapılan eleştiriler dikkate alınmış olacak ki, KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nın kan bağı esasına göre doğumla vatandaşlık kazanılmasını düzenleyen ilgili hükümde bu düzenlemelere yer verilmemiştir.

---

²⁸ Söz konusu soybağının kurulması ise 5718 sayılı MÖHUK hükümlerine tabidir (TVK Uygulama Yönetmeliği m.7).

²⁹ Turhan, a.g.e., s. 19-20.

³⁰ Turhan, a.g.e., s. 24-25.

ii-) TOPRAK ESASINA GÖRE VATANDAŞLIK KAZANILMASI

Türk hukuku bakımından doğumla vatandaşlık kazanılmasının istisnai bir yolu olan toprak esasına göre vatandaşlık kazanılması 5901 sayılı TVK'nın 8. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre, Türkiye'de doğan ve yabancı anne ve babasından dolayı herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan³¹ çocuk doğumdan itibaren Türk vatandaşı olacaktır. Türkiye'de bulunmuş çocuklar da, karine olarak Türkiye'de doğmuş kabul edilecektir. Kanun koyucunun bu düzenlemeyi yapmaktaki temel amacı hiç şüphesiz ki, uluslararası hukuk bakımından istenmeyen bir durum olan "vatansızlık" hallerinin azaltılmasını sağlamaktır³².

25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası'nın 6. maddesinde de toprak esasına göre vatandaşlık kazanılması düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre, yabancı anne babadan olan ve KKTC'de doğan çocuklar, "*ilgili ülkeler arasındaki mütekalibiyet esasları çerçevesinde*" doğumlarından itibaren KKTC vatandaşı sayılırlar. 5901 sayılı TVK'daki düzenlemeden farklı olarak KKTC kanun koyucusu, KKTC'de doğan çocuğa vatandaşlık vermek için bu çocuğun yabancı anne babasından vatandaşlık alamayarak "vatansız" konuma düşmüş olmasını aramamaktadır. Diğer bir deyişle, toprak esasına göre KKTC vatandaşlığını kazanmak için burada doğmuş olmak yeterlidir. Bu yönüyle toprak esasının, Türk hukukundaki gibi kan bağı esasına göre istisnai bir yol olduğunu söylemek pek mümkün görünmemektedir. KKTC'de toprak esasına, kan bağı esasına kadar önem verildiği açıktır. Bunun temel sebebi de "adaların genel olarak göç veren coğrafi birimler olması ve KKTC'nin adadaki nüfusunun azalmasını engelleme"³³ saiki olsa gerektir.

Ancak tam da bu noktada kanun koyucu, toprak esasına göre vatandaşlık kazandırırken, "mütekalibiyet" gibi siyasi nitelikteki bir koşulu ileri sürerek, bu esasa dayalı vatandaşlık kazanılmasını neredeyse imkansız hale getirmiştir. Çünkü, KKTC'nin, Türkiye dışındaki devletler bakımından tanınmıyor olması, söz konusu mütekalibiyet koşulunu sadece Türkiye'nin yerine getirebilmesi anlamına gelecektir ki bu da, toprak esasına göre vatandaşlık kazanılmasına ilişkin hükümden ancak Türk vatandaşı anne ve babanın KKTC'de doğan çocuklarının yararlanabileceği anlamına gelmektedir. Doktrinde, mütekalibiyet koşulunun aranmasının temel sebebinin "KKTC'nin tanınmasının vatandaşlık

---

³¹ Çocuk, anne babasının belli olmaması veya vatansız olmaları ya da milli hukuklarına göre çocuğuna vatandaşlık verememeleri gibi sebeplerle, anne babalarından dolayı herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayabilir (TVK Uygulama Yönetmeliği m.11).

³² Aybay/Özbek, a.g.e., s.52, Nomer, a.g.e., s. 42, Doğan, a.g.e., s. 27, Erdem, a.g.e., s. 13, Güngör, a.g.e., s. 21.

³³ Turhan, a.g.e., s. 33-34.

hukuku kurallarıyla elde edilmesi” olabileceği belirtilerek kanun koyucunun bu düşüncesinin yanlışlığı dile getirilmiştir³⁴.

25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası'nın 6. maddesinin 2. fıkrasında ise, 5901 sayılı TVK'da olduğu gibi, ülkede bulunmuş sahihsiz çocuklarla ilgili bir karine yer almaktadır. Bu karineye göre, söz konusu çocuklar aksi sabit oluncaya kadar KKTC'de doğmuş sayılırlar. Bu çocukların toprak esasına göre vatandaşlık kazanabilmeleri için de “mütekabiliyet” koşulunun aranıp aranmayacağı konusunda herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Ancak bu çocukların sahihsiz olmaları nedeniyle anne ve babalarının vatandaşlığını tespit etmek imkansız olduğundan, mütekabiliyet koşulunun aranması da mümkün olmayacaktır.

KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nda ise, toprak esasına göre vatandaşlık kazanılmasına ilişkin hüküm 11. maddede yer almaktadır. Ancak söz konusu hükmün “doğumla” vatandaşlık kazanılması yollarından biri olarak kabul edilmesi mümkün görünmemektedir. Zira bu hüküm uyarınca KKTC'de doğan yabancı, kanunun aradığı koşulları taşıması halinde, “*reşit olduktan sonra iki yıl içinde başvurusu*” halinde KKTC vatandaşlığını alabilecektir. Kanun aradığı koşullar ise, “doğduğu tarihten 17 yaşını dolduruncaya kadar KKTC'de yaşamak”, “anne babasının üç yıl KKTC'de yasal olarak ikamet etmesi”, “milli güvenlik”, “genel sağlık” “iyi ahlak” gibi mülahazalardır. Söz konusu düzenleme bu haliyle “doğumla” değil “sonradan” vatandaşlık kazanılmasına ilişkin bir düzenlemedir. Bu ise, toprak esasına göre vatandaşlık kazanılması ilkesinin mantığına aykırılık teşkil etmektedir. Çünkü toprak esas, “doğumla vatandaşlık kazanma” yöntemi olarak uluslararası hukukta benimsenmiş bir ilkedir. Dolayısıyla, bu haliyle tasarıda, toprak esasına göre “doğumla” vatandaşlık kazanılmasına ilişkin bir hükmün yer aldığı söylemek mümkün değildir.

B-) VATANDAŞLIĞIN SONRADAN KAZANILMASI

i-) YETKİLİ MAKAM KARARIYLA VATANDAŞLIK KAZANILMASI

Yetkili makam kararıyla vatandaşlık kazanma yöntemlerinde, vatandaşlık başvurusunda bulunan kişi, vatandaşlık kanunlarında öngörülen bütün koşulları taşıyor olsa dahi, yetkili makam tarafından vatandaşlığa kabul edilmeyebilir. Diğer bir deyişle, yetkili makam kararıyla vatandaşlık kazanma yöntemlerinde, “idarenin takdir yetkisi”³⁵ mevcuttur. İdare başvuru koşullarını taşıyan kişileri vatandaşlığa kabul edip etmemekte serbesttir.

---

³⁴ Turhan, a.g.e., s. 34.

³⁵ Güngör, a.g.e., s. 72, Nomer, a.g.e., s. 76, Aybay/Özbek, a.g.e., s. 106, Erdem, a.g.e., s. 110, Doğan, a.g.e., s. 61.

5901 sayılı TVK'da ve TVK Uygulama Yönetmeliği'nde yetkili makam kararıyla sonradan vatandaşlık kazanma yolları şöyle sıralanmıştır; 1-) olağan telsik (TVK m.11, TVK Uygulama Yönetmeliği m. 15-19), 2-) olağanüstü telsik (TVK m.12, TVK Uygulama Yönetmeliği m.20) 3-) Türk vatandaşlığının yeniden kazanılması (TVK m.13, TVK Uygulama Yönetmeliği m. 22-24), 4-) Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılması (TVK m.16, TVK Uygulama Yönetmeliği m. 25-31) 5-) Türk vatandaşlığının evlat edinilme yoluyla kazanılması (TVK m.17, TVK Uygulama Yönetmeliği m.32-33).

25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası'nda ise yetkili makam kararı ile sonradan vatandaşlık kazanma yolları şöyle sıralanmıştır. 1-) olağan telsik (genel olarak yurttaşlığa alınma) (KKTC Yurttaşlık Yasası m.8), 2-) olağanüstü telsik (istisnai olarak yurttaşlığa alınma) (KKTC Yurttaşlık Yasası m. 9).

Olağan telsik yoluyla vatandaşlık kazanılmasında KKTC Hukuku'nda aranan koşulların tamamı Türk Hukuku'nda da aranmaktadır. Bunlar, başvurunun milli hukukunu göre reşit olması³⁶, başvuru tarihinden geriye doğru kesintisiz 5 yıl başvuruda bulunduğu ülkede ikamet etmiş olması, başvuruda bulunduğu ülkede yerleşmeye karar verdiğini davranışlarıyla teyit etmiş olması, iyi ahlak sahibi olması, genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden hastalığının bulunmaması, kendisinin ve geçimi ile yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire ve işe sahip olmasıdır. Bunlar dışında Türk Hukuku'nda başvurunun, "toplumsal yaşama uyum sağlayabilecek düzeyde"³⁷ Türkçe konuşabilmesi ile milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması koşulları aranmaktadır. Söz konusu koşullar, Türk Hukuku'nda, KKTC Hukuku'na göre olağan telsik yoluyla vatandaşlık kazanılmasını zorlaştırmaktadır.

Olağanüstü telsik yoluyla vatandaşlık kazanılmasında, Türk Hukuku'nda sadece "milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak" önkoşulu aranırken, KKTC Hukuku'nda bunun yerine, "reşit olmak", "iyi ahlak sahibi olmak", "genel sağlık bakımından tehlike teşkil edecek hastalığı bulunmamak" ve "geçimini sağlayacak gelir ve işe sahip olmak" önkoşulları aranmaktadır. Ayrıca KKTC Hukuku'nda, KKTC'nin varlık mücadelesinin bir izdüşümü olarak "*1974 Barış Harekatına katılanlar ile eş ve çocukları, şehit düşenlerin dul eş ve çocukları ile ana ve babaları*" ve "*1 Ağustos 1958 tarihinden sonra Türk Mukavemet Teşkilatı saflarında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde hizmet ifa eden kişiler*" ile bu kişilerin eş ve reşit olmayan çocukları (f.2)

---

³⁶ Vatansızsa, vatandaşlık başvurusunda bulunduğu ülke hukukuna göre reşit olması aranır.

³⁷ TVK Uygulama Yönetmeliği m. 15 e bendi.

olağanüstü telsik yoluyla KKTC vatandaşlığı kazanabilmektedir. Bu iki koşulda yer alan yabancıların, Türk vatandaşı oldukları açıktır. Dolayısıyla KKTC Hukuku'nda, Kıbrıslı Türklerin varlık mücadelesi verdiği dönemlerde yanlarında yer alan Türk vatandaşlarına, olağan telsik yoluna göre daha kolay vatandaşlık kazanılmasını sağlayan olağanüstü telsik yoluyla vatandaşlık kazanılması imkanı tanınmaktadır.

Vatandaşlığın yeniden kazanılması meselesi ise Türk Hukuku'nda "ikamet şartı aranmaksızın" yeniden kazanma ve "ikamet şartına bağlı olarak" yeniden kazanma şeklinde ikili bir ayrıma tabidir. Oysa KKTC Hukuku'nda "vatandaşlığın yeniden kazanılması" başlığı altında özel bir vatandaşlık kazanma yolu düzenlenmemiştir. Dolayısıyla KKTC Hukuku bakımından, KKTC vatandaşlığını yeniden kazanmak isteyen kişilerin, olağan telsik yoluyla vatandaşlık kazanmak için başvuruda bulunmaları gerekmektedir.

Evlenme yoluyla vatandaşlık kazanılmasına ilişkin Türk Hukuku'nda yer alan düzenlemelere göre, başvuru tarihinde başvurucunun, bir Türk vatandaşı ile "en az üç yıldan beri evli olması" ve "evlilik birliğinin devam etmesi" gerekmektedir. Ayrıca başvurucu "aile birliği içinde yaşama" "evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama" ve "milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmama" koşullarını yerine getirmiş olmalıdır. Evliliğin butlanına karar verilmesi durumunda, başvurucu eş iyi niyetli ise, Türk vatandaşlığını muhafaza etmeye devam edecektir³⁸. Butlanına karar verilen evlilikte doğan çocuklar ise anne babalarının iyiniyetli olup olmadıklarına bakılmaksızın Türk vatandaşlığını muhafaza edecektir³⁹. KKTC Hukuku'nda ise, evlenme yoluyla vatandaşlık kazanılması, Türk Hukuku'ndan farklı olarak "kanun yoluyla vatandaşlık kazanılması" yöntemi olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla KKTC vatandaşı ile evlenen yabancı eş, kanunda belirtilen diğer koşulları yerine getirmesi halinde, kanun gereği KKTC vatandaşlığını kazanacaktır. Diğer bir deyişle bu kişinin KKTC vatandaşlığını kazanması konusunda idarenin herhangi bir takdir yetkisi söz konusu değildir. Ayrıca her iki ülke hukukunda evlenme yoluyla vatandaşlık kazanılması konusunda aranan koşullar bakımından bazı farklılıklar mevcuttur. Örneğin KKTC Hukuku'nda evlilik konusunda daha kısa bir süre öngörülmüştür. KKTC Yurttaşlık Yasası m. 7 uyarınca başvurucunun, başvuru tarihi itibarıyla "en az bir yıldır" KKTC vatandaşı ile evli olması ve "birlikte yaşamasi" yeterlidir. Bunun dışında herhangi bir koşul aranmamaktadır. Yine Türk Hukuku'nda olduğu gibi KKTC Hukuku'nda

---

³⁸ TVK Uygulama Yönetmeliği m. 31 f.1.

³⁹ TVK Uygulama Yönetmeliği m. 31 f.2.

da, evliliğin geçersizliği halinde iyiniyetli eşin KKTC vatandaşlığı korunmakta ve bu evlilikten doğan çocuklar da anne babalarının iyiniyetli olup olmadıklarına bakılmaksızın KKTC vatandaşlıklarını korumaktadır. Ayrıca aynı hükümdede, KKTC Hukuku'nda evlenmekle eski vatandaşlığını kaybeden veya evlendiği anda vatansız olan eşe de KKTC vatandaşlığının verileceği belirtilmiştir⁴⁰. KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nda da evlenme yoluyla vatandaşlık kazanılması "kanun yoluyla" vatandaşlık kazanılması yöntemi olarak düzenlenmektedir. Ancak aranan koşullar bakımından ciddi farklılıklar mevcuttur. Tasarının 10. maddesinde yer alan söz konusu düzenlemeye göre, başvurudan itibaren en az üç yıl süre geçmiş olması gerekmektedir. Evlilik süresi uzadıkça söz konusu bekleme süresi iki yıl ve bir yıl olmak üzere terditli olarak azalmaktadır. Ayrıca KKTC vatandaşlığını evlenme yoluyla kazanan eş, vatandaşlığı kazandığı tarihten itibaren 3 yıl içerisinde eşinden boşanırsa, vatandaşlığı Bakanlar Kurulu kararı ile iptal edilecektir. Söz konusu koşulları, vatandaşlık hukukunun uluslararası hukukça kabul edilmiş genel ilkeleri ile bağdaştırmakta ciddi sıkıntılar yaşamaktayız. Örneğin kanun koyucunun başvuruyu sonuçlandırmak için, başvuru tarihinden itibaren neden belirli bir bekleme süresi öngördüğü anlaşılamaaktadır. Vatandaşlık başvurularında belirli sürelerin öngörülmesi vatandaşlık hukukuna ait uluslararası hukuk ilkelerinde de mevcuttur ancak bu süreler, ikamet süreleri gibi başvuru öncesinde geçirilmesi gereken ve başvurucunun vatandaşlığını talep ettiği toplumla düzenli ve sürekli bağlar kurmasını öngören sürelerdir. Oysa söz konusu tasarıda böyle bir amacın güdülmeyeceği açık olan bir "başvuru sonrası bekleme süresi" öngörülmektedir. Diğer bir koşul olan vatandaşlık kazanıldıktan sonra üç yıl içinde boşananların vatandaşlığının iptal edilmesi ise uluslararası sözleşmelerde düzenlenen evlenme hakkının bir parçası olan "boşanma hakkının"⁴¹ ihlali niteliğindedir. Hiçbir kişi vatandaşlığını koruyabilmek için evliliğini bir süre daha devam ettirme yükümlülüğü altına sokulamaz. Böyle bir düzenleme getirilmesindeki amacın paravan evliliklerin önlenmesi olduğu düşünülse dahi, bu saik söz konusu düzenlemeyi haklı çıkarmaktan uzak olacaktır. Çünkü paravan evliliklerin önlenmesi için yapılması gerekenin eşlerin "birlikte yaşama" hallerinin tespitinde daha titiz bir soruş-

---

⁴⁰ 403 sayılı TVK döneminde de 2003 yılında gerçekleştirilen değişiklikten önce, Türk vatandaşı erkekle evlenen yabancı kadına, evlenmekle eski vatandaşlığını kaybetmesi veya vatansız olması durumunda, başvurusu üzerine kendiliğinden Türk vatandaşlığını kazanacağı hüküm altına alınmıştı. Kanun yoluyla vatandaşlık kazanılmasına örnek teşkil eden söz konusu hüküm kadın erkek eşitliğine aykırı olması sebebiyle doktrinde eleştirilmekteydi. Eleştiriler ve sonraki değişiklik ve düzenlemeler hakkında detaylı bilgi için bkz. Aybay/Özbek, a.g.e., s. 131 vd.

⁴¹ Gizem Ersen, Yabancıların Evlenme Hakkı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007, s. 45 vd.

turmanın yürütülmesinden ibaret olduğu düşüncesindeyiz.

Evlad edinilme yoluyla vatandaşlık kazanılması konusunda 5901 sayılı TVK'da yer alan düzenlemeden ancak evlat edinilme sırasında ergin olmayan kişiler yani küçükler yararlanabilmektedir. Söz konusu küçükler, "milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından bir engel teşkil edecek halleri bulunmamak" koşuluyla, "evlat edinme kararının"⁴² verildiği tarihten itibaren Türk vatandaşlığını kazanabileceklerdir. Ergin bir yabancının bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilmesi durumunda ise söz konusu yabancı olağan telsik yoluna başvurarak Türk vatandaşlığını kazanabilecektir⁴³. KKTC Hukuku'nda da evlat edinilme yoluyla vatandaşlık kazanılması sadece evlat edinilen yabancının küçük olması durumunda söz konusu olabilmektedir. Ancak aranan tek koşul bu değildir. Söz konusu küçükün vatansız olması veya anne babasının olmaması ya da anne babasının nerede olduğunun bilinmemesi gerekmektedir. Dolayısıyla KKTC Hukuku'nda ancak bu özelliklerden birine sahip küçükler evlat edinilmekle KKTC vatandaşlığı kazanacaklardır. Kanun koyucunun böyle bir sınırlandırma getirmesinin temel sebebi ise, söz konusu vatandaşlık kazanma yönteminin "yetkili makam kararıyla" değil "kanun yoluyla" vatandaşlık kazanma yöntemi olmasıdır. Dolayısıyla vatandaşlığın kazanılması bakımından idarenin herhangi bir takdir yetkisi söz konusu değildir. Koşulların varlığı halinde yabancı küçük KKTC vatandaşı kişi tarafından evlat edinilmekle vatandaşlık kazanmış sayılacaktır. KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nda da evlat edinme yoluyla vatandaşlık kazanılması kanun yoluyla vatandaşlık kazanılması yöntemi olarak düzenlenmiştir.

Ayrıca KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nda, "devlet himayesine verilen çocukların KKTC yurttaşlığına alınması" bir kanun yoluyla vatandaşlık kazanılması yöntemi olarak ve "küçük yaşta ülkeye gelen yabancıların KKTC Yurttaşlığına alınması" "çalışma veya iş kurma izni ile ikamet eden yabancıların yurttaşlığa alınması" ile "yasa yürürlüğe girmeden önce daimi ikamet izni sahipleri olanların yurttaşlığa alınması" ise yetkili makam kararıyla vatandaşlık kazanılması yöntemleri olarak düzenlenmiştir. Daha çok uygulamada gerçekleştirilen başvuruların idarece tasnifinden esinlenilerek yapıldığına inandığımız söz konusu düzenlemeler hem vatandaşlık hukukuna ilişkin uluslararası hukukça benim-

---

⁴² İlgili hükümde "karar tarihi" ifadesi yer almaktadır. Bu kararın vatandaşlığa kabul kararı mı olduğu yoksa evlatlık ilişkisinin kurulduğu mahkeme kararı mı olduğu açık değildir. İlgili hükmü TVK Uygulama Yönetmeliği'ndeki ilgili hükümle birlikte değerlendirerek, söz konusu kararın İçişleri Bakanlığı'nın kararı olduğunu savunan görüş için bkz. Doğan, a.g.e., s. 106, Güngör, a.g.e., s. 132, Erdem, a.g.e., s. 163. Aksi görüş için bkz. Nomer, a.g.e., s. 108.

⁴³ TVK Uygulama Yönetmeliği m. 32 f.3.

senmiş genel tasnifleri alt üst edişi hem de karmaşık ve yoruma muhtaç ifadeleri nedeniyle eleştirilere açıktır.

ii-) SEÇME HAKKI YOLUYLA VATANDAŞLIK KAZANILMASI

Seçme hakkı yoluyla vatandaşlık kazanılması yönteminde, idarenin takdir yetkisi söz konusu değildir⁴⁴. Gerekli koşulları taşıyan her yabancı, başvurusu halinde vatandaşlık kazanacaktır. Diğer bir deyişle, seçme hakkı ile vatandaşlık kazanılmasında idare, sadece başvurucunun gerekli koşulları taşıyıp taşımadığını denetler. Taşınması halinde ise, başvuruyu kabul ederek kişiye vatandaşlık kazandırır.

Türk Hukuku'nda seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığını kazanabilecek yabancıları iki⁴⁵ kategoriye ayırarak incelemek mümkündür. Bunlardan ilki, Türk vatandaşlığından çıkma izni alarak çıkan anne babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını yitiren çocuklardır (TVK m.21). Bu çocuklar, ergin olmalarından itibaren üç yıl içinde seçme hakkını kullanmak suretiyle Türk vatandaşlığını kazanacaktır. İkinci kategori ise, doğumla KKTC vatandaşlığını kazanmış kişilerdir⁴⁶ (TVK m.42). Aslında doğumla KKTC vatandaşlığını kazanmış kişilerin seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığını elde edebilmeleri, ilk defa, 2003 yılında yayımlanan 4862 sayılı kanunla⁴⁷ 403 sayılı TVK'ya bu konuda bir hüküm eklenmesiyle mümkün olmuştur. Ancak söz konusu hükümde, 5901 sayılı TVK'dan farklı olarak ister doğumla ister sonradan kazanmış olsun bütün KKTC vatandaşlarının seçme hakkı yoluyla Türk vatandaşlığını kazanabileceği belirtiliyordu. Oysa 5901 sayılı TVK uyarınca günümüzde sadece doğumla

---

⁴⁴ Nomer, a.g.e., s. 97, Erdem, a.g.e., s. 189. Aybay/Özbek, a.g.e., Doğan, a.g.e., s. 116, Güngör, a.g.e., s. 137.

⁴⁵ Doktrinde, Türk vatandaşlığı ile ilişkisi, seçme hakkını kullanarak ayrılmış anne babalarına bağlı olarak kesilmiş kişilerin de üçüncü bir kategoriye oluşturduğu dile getirilmiştir. Aybay/Özbek, a.g.e., s. 145, Rifat Erten, Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı'nın Türk Vatandaşlığını Kazanılmasına İlişkin Hükümleri, Ankara Barosu Dergisi, Sayı 4, 2008, s. 59.

⁴⁶ 5901 sayılı TVK m.42'nin ifade tarzının "seçme hakkı" yoluyla vatandaşlık kazanılmasından ziyade "kanun yoluyla" vatandaşlık kazanılması yöntemini işaret ettiği yönünde görüş için bkz. Nomer, a.g.e., s. 112. Güngör de, Türk vatandaşı olmak için başvuruda bulunan doğumla KKTC vatandaşı olan kişilerin, seçme hakkı yoluyla vatandaşlık kazanılması yönteminde aranan koşullardan biri olan "küçükken anne babasına bağlı olarak Türk vatandaşlığını yitirmiş olma" koşuluna uymamaları nedeniyle, bu yöntemi "seçme hakkı yoluyla sonradan vatandaşlık kazanılması" içerisinde değerlendirmemektedir. Güngör, a.g.e., s. 142 İdarenin burada bağlı yetkisinin bulunduğu bu sebeple koşulları taşıyan her KKTC vatandaşına Türk vatandaşlığını vereceği yönünde görüş için bkz. Doğan, a.g.e., s. 115

⁴⁷ 4862 sayılı Kanun 03.06.2003 tarihli ve 25127 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

KKTC vatandaşı olanlar bu imkandan yararlanabilecektir^{48 49}. 5901 sayılı TVK gerekçesinde bu ayırımın sebebi; “Türk vatandaşlığını kazanma koşullarını taşımayan yabancıların Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanarak kolay yoldan Türk vatandaşı olmalarının engellenmesi” olarak açıklanmıştır.

KKTC Hukuku’nda ise seçme hakkı yoluyla vatandaşlık kazanılması yöntemi mevcut değildir.

IV-) VATANDAŞLIĞIN KAYBI

A-) YETKİLİ MAKAM KARARIYLA VATANDAŞLIĞIN KAYBI

Türk Hukuku’nda yetkili makam kararıyla vatandaşlık kaybı halleri şöyle sıralanmıştır; 1-) Çıkma (TVK m. 25- 28, TVK Uygulama Yönetmeliği m.42-55 2-) Kaybettirme (TVK m. 29-30, TVK Uygulama Yönetmeliği m. 56) 3-) Vatandaşlığa Alınmanın İptali (TVK m. 31-33, TVK Uygulama Yönetmeliği m. 57-58)

KKTC Hukuku’nda ise yetkili makam kararıyla vatandaşlık kaybı halleri şöyledir; 1-) Çıkma (25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası m. 13-15) 2-) Kaybettirme (25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası m. 17) 3-) Vatandaşlığa Alınmanın İptali (25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası m. 16) 4-) Çıkarma (25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası m. 18)

Çıkma yoluyla vatandaşlık kaybı yönteminden yararlanmak isteyen Türk vatandaşının, 1-) *ergin ve ayırt etme gücüne sahip olması* 2-) *yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış olması veya kazanacağına ilişkin inandırıcı belirtiler bulunması* 3-) *herhangi bir suç veya askerlik hizmeti nedeniyle aranan kişilerden olmaması* ve 4-) *hakkında herhangi bir mali ve cezai tahdit bulunmaması* gerekmektedir. KKTC Hukuku’nda da 25/1993 sayılı Yurttaşlık Yasası’nın 13. ve

---

⁴⁸ Söz konusu hükmün, Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi’nde vatandaşlığın kazanılması ve kaybında ayrımcılık yapılmamasını öngören hükme aykırı olduğu yönündeki görüş için bkz. Erten, a.g.m., s. 59. Söz konusu düzenlemenin KKTC vatandaşları arasında ayırım yapması sebebiyle “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İki Ülke Vatandaşlarına İlave Kolaylıklar Tanınmasına İlişkin Antlaşma” hükümlerine aykırılık teşkil ettiği yönündeki görüş için bkz. Güngör, a.g.e., s. 144. Benzer yönde görüş için bkz. Faruk Kerem Giray, 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu Hakkında Değerlendirme, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Ata Sakmar’a Armağan, 2011, s. 385-386. Türkiye’nin böyle bir düzenleme yapmasının “KKTC’deki özel durumlar” sebebiyle bütünüyle haksız sayılmaması yönündeki görüş için bkz. Aybay/Özbek, a.g.e., s. 148 dn. 120.

⁴⁹ Doğumla KKTC vatandaşı olan kişinin başvuru anında küçük olan çocuklarının kişiye bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanıp kazanmayacağı konusunda TVK’da herhangi bir hüküm mevcut değildir. Doktrinde söz konusu kanun boşluğunun 5901 sayılı TVK m.12/ 1-b (olağanüstü telsik- vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler) hükmünün uygulanması ile doldurulması gerektiği dile getirilmektedir. Bkz. Güngör, a.g.e., s. 143.

15. maddeleri birlikte değerlendirildiğinde benzer koşullar öngörüldüğü tespit edilmektedir. Sadece KKTC Hukuku'nda "*hakkında herhangi bir mali ve cezai tahdit bulunmamak ve herhangi bir suç nedeniyle aranan kişilerden olmamak*" koşulu yer almamaktadır. Çıkma konusunda iki ülke hukukunda yer alan önemli bir fark ise, "çıkma izin belgesine" ilişkindir. Türk Hukuku'nda yabancı devlet vatandaşlığını henüz kazanmamış kişiler için, iki yıl süreyle geçerli olmak üzere "çıkma izin belgesi" düzenlenmektedir (TVK m.26). KKTC Hukuku'nda ise böyle bir belge mevcut değildir. KKTC vatandaşlığından çıkmak isteyen kişilere, yabancı devlet vatandaşı olduklarını kanıtladıkları anda doğrudan "çıkma belgesi" verilmektedir. Yine çıkma konusunda var olan başka bir temel fark, vatandaşlıktan çıkanların statüsüne ilişkindir. KKTC Hukuku'nda vatandaşlıktan çıkanlar, çıkma belgesinin kendilerine verilmesi anından itibaren "yabancı" statüsüne tabi olurlar ve ikamet, taşınmaz mal edinme ve devretme, miras ve çalışma gibi konularda klasik bir yabancı gibi muamele görürler (25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası m.20 f.1) . Türk Hukuku'nda ise, çıkma yoluyla Türk vatandaşlığını kaybedenlerden doğumla Türk vatandaşı olmuş olanlar, adeta "ayrıcıklı bir yabancı"⁵⁰ olarak kabul edilirler ve seçme ve seçilme, muafin araç ve ev eşyası ithal etme hakları, askerlik hizmetini yapma yükümlülüğü ve kamu hizmetinde kadrolu olarak çalışma hakkı dışındaki Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler (TVK m.28). Çıkma konusunda, Türk Hukuku'nda KKTC Hukuku'ndan farklı düzenlemeler yer almasının temel sebebi, Türkiye'nin 1970'li yıllardan itibaren Avrupa'ya ve özellikle de Almanya'ya çalışmak için gönderdiği Türk vatandaşlarının gittikleri ülkenin vatandaşlığını almak için Türk vatandaşlığından çıkmak durumunda kalmalarıdır⁵¹. Gittikleri ülkelerin çifte vatandaşlığa izin vermemesi⁵² nedeniyle Türk vatandaşlığından çıkmak durumunda kalan bu kişilere bu düzenlemeler sayesinde birçok ayrıcalık tanınmıştır. KKTC de göç veren bir ülke olmasına karşın, KKTC Hukuku'nda böyle bir ayrıcalıklı yabancı statüsü oluşturulmamıştır.

Yetkili makam kararıyla vatandaşlığın kaybına ilişkin bir diğer yöntem kaybettirmedir. Kaybettirme yönteminde kişinin herhangi bir talebi söz konusu

---

⁵⁰ Aybay, a.g.e.,s. 185, Güngör, a.g.e., s. 153 Erdem,a.g.e., s. 224, Nomer, a.g.e., s. 133, Doğan, a.g.e., s. 126. İlk defa 1995 yılında 403 sayılı TVK'ya eklenen ve doğumla Türk vatandaşı olup çıkma izni alarak vatandaşlıktan çıkanlara tanınan ayrıcalıkları düzenleyen 28. madde hükmü hakkında detaylı bilgi için bkz. Turgut Turhan, Türk Vatandaşlığından Çıkanların Hakları (TVK m.29 üzerine bir inceleme), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1997, Sayı1-4, s. 41-65.

⁵¹ Erdem, a.g.e., s. 224-225.

⁵² Bu durum 403 sayılı TVK m.28 gerekçesinde de açıkça belirtilmiştir.

değildir. Kanunun aradığı koşulların varlığı halinde Bakanlar Kurulu⁵³ tarafından kaybettirme kararı verilebilmektedir. Türk Hukuku'nda, 1-) *yabancı devletin Türkiye'nin menfaatlerine uymayan herhangi bir hizmetinde bulunup da bu görevi bırakmaları kendilerine bildirilmesine rağmen üç aydan az olmamak üzere verilecek uygun sürede kendi istekleri ile bu görevi bırakmayanlar* 2-) *Türkiye ile savaş halinde bulunan bir devletin her türlü hizmetinde Bakanlar Kurulu'nun izni olmaksızın kendi istekleriyle çalışmaya devam edenler ve* 3-) *izin olmaksızın yabancı bir devlet hizmetinde gönüllü olarak askerlik yapanlar*"⁵⁴ hakkından kaybettirme kararı verilebileceği düzenlenmiştir. KKTC Hukuku'nda da kaybettirme yöntemi bir vatandaşlık kaybı yöntemi olarak düzenlenmiştir. Ancak Türk Hukuku'ndan farklı olarak bu yöntemde idarenin takdir yetkisi yoktur. Dolayısıyla söz konusu koşulların taşıyan kişiler hakkında Bakanlar Kurulu kaybettirme kararı vermek zorundadır. Ayrıca KKTC Hukuku'nda kan bağı esasına uygun olarak doğum yoluyla vatandaşlık kazananlar hakkında "kaybettirme kararı" verilemeyeceği düzenlenmiştir (25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası m.17 f.3)⁵⁴. Kaybettirme kararının verilebilmesi için gereken koşullar bakımından iki ülke hukuku benzerlik göstermektedir. KKTC Hukuku'nda da Türk Hukuku'nda yer alan ilk iki koşul aynen korunmuştur. Ancak KKTC Hukuku'nda Türk Hukuku'ndaki üçüncü koşul yerine " *yurt dışında bulunup da mükellef askerlik ödevini yerine getirmek veya savaş ilanı üzerine yurt dışında bulunup da yurt savunmasına katılmak için yetkili kılınmış makamlar tarafından usulen yapılacak çağrıya özürsüz olarak üç ay içinde uymayanlar*"ın hakkında kaybettirme kararı verileceğine ilişkin hüküm eklenmiştir⁵⁵.

Türk Hukuku'nda, Türk vatandaşlığına alınma kararının, " *ilgilinin yalan beyanı veya vatandaşlığı kazanmaya esas teşkil eden önemli hususları gizlemesi sonucunda*" verilmiş ise iptal edileceği düzenlenmiştir. Söz konusu iptal kararına ilişkin idarenin takdir yetkisi mevcut değildir. Hakkında iptal kararı verilen kişiye bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanan eş ve çocuklar da iptal kararıyla vatandaşlıklarını yitirirler. İptal kararı karar tarihinden itibaren hüküm ifade eder⁵⁶. Bu tarihten itibaren kişi "yabancı" statüsünde olur. Vatandaşlığa alınma kararının iptali, KKTC Hukuku'nda da Türk Hukuku'nda olduğu gibi, sadece sonradan vatandaşlık kazananlar için uygulanabilecek bir vatandaşlığın kaybı

---

⁵³ "Kişinin talebi olmadan verilen ve maddi -manevi bakımdan ciddi sonuçları olan kaybettirme kararlarında son sözün Bakanlar Kurulu'na bırakılmasının yerinde olduğuna" ilişkin bkz. Aybay/Özbek, a.g.e., s. 198.

⁵⁴ Bu düzenlemenin anlaşılmasının mümkün olmadığı yönünde bkz. Turhan, a.g.e., s. 107.

⁵⁵ Söz konusu koşul 403 sayılı TVK'da da yer almaktaydı.

⁵⁶ İptal kararının geçmişe etkili olarak vatandaşlığa alınma kararının verildiği andan itibaren hüküm ifade etmesi gerektiğine ilişkin görüş için bkz. Nomer, a.g.e., s. 144

yöntemidir. Aranan koşullar bakımından da iki ülke hukukunda herhangi bir farklılık yoktur. İptal kararının hangi andan itibaren hüküm ifade edeceği konusunda ise KKTC Hukuku'nda herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Söz konusu kanuni boşluğun bir an önce doldurulması yerinde olacaktır⁵⁷. İptal kararının eş ve çocuklara etkisi konusunda da iki ülke arasında bir farklılık söz konusu değildir. Ancak haktan iptal kararı verilen kişinin statüsü konusunda iki ülke hukuku arasında ciddi bir farklılık mevcuttur. Yukarıda belirtildiği gibi Türk Hukuku'nda kişi "yabancı" statüsünde kabul edilirken, KKTC Hukuku'nda kişinin "yabancılara tanınan haklardan yararlanamayacağı" belirtilmiştir (25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası m.20 f.2). Söz konusu düzenlemenin, temel hak ve özgürlüklerden yararlanmak bakımından yabancı ve vatandaşı eşit gören ve yabancıların haklarının ancak milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabileceğini düzenleyen KKTC Anayasası'nın 13. maddesine aykırılık teşkil ettiği açıktır⁵⁸. İnsan hakları bakımından ciddi eleştirilere tabi tutulması gereken söz konusu hükmün acilen yürürlüğüne son verilmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Zaten KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nın 24. maddesinde de bu doğrultuda bir düzenlemeye yer verilerek vatandaşlığa alınma kararı iptal edilenlerin "yabancı" statüsünde kabul edileceği belirtilmiştir.

Son olarak KKTC Hukuku'nda "çıkarma" yöntemi bir vatandaşlığın kaybı yöntemi olarak düzenlenmektedir. Oysa Türk Hukuku'nda 5901 sayılı TVK'da, mülga yasalardan farklı olarak söz konusu yöntem yer verilmemiştir. Bunun temel sebebi olarak da, Türk kanun koyucunun Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi ve diğer uluslararası sözleşmelerde kabul edilen, "irade dışı vatandaşlığın kaybı hallerinin cezai müeyyide olarak düzenlenmesinden kaçınılması"⁵⁹ ilkesi doğrultusunda hareket etme çabası gösterilebilir. KKTC Hukuku'nda "çıkarma" müessesesi 25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası'nın 18. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm uyarınca belirtilen koşulları taşıyan ve KKTC vatandaşlığını sonradan kazanmış kişiler hakkında Bakanlar Kurulu çıkarma kararı verebilmektedir. İdarenin takdir yetkisi olan çıkarma yoluyla vatandaşlık kaybı hallerinde de, yukarıda değinilen insan haklarına aykırı hüküm gereği, kişinin "yabancılara tanınan haklardan yararlanamayacağı" belirtilmiştir (25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası m. 20 f.2) Söz konusu hüküm için yaptığımız eleştiriye burada da yineliyoruz. KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nın 22. maddesinde de "çıkarma" müessesesi varlığını korumaya devam

---

⁵⁷ Söz konusu boşluğun TVK hükümleri ile doldurulması gerektiği yönündeki görüş için bkz., Turhan, a.g.e., s. 106.

⁵⁸ Turhan, a.g.e., s. 100.

⁵⁹ Doğan, a.g.e., s. 150.

etmiştir. Ancak artık vatandaşlıktan çıkarılan kişi “yabancı statüsünde” kabul edilecektir.

B-) SEÇME HAKKI YOLUYLA VATANDAŞLIĞIN KAYBI

Türk Hukukunda seçme hakkı yoluyla vatandaşlığın kaybı halleri 5901 sayılı TVK m. 34-35 ile TVK Uygulama Yönetmeliği m.59-61’de düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm uyarınca, 1-) kan bağı esasına göre Türk vatandaşı olanlardan, yabancı anne veya babanın vatandaşlığını doğumla veya sonradan kazananlar 2-) kan bağı esasına göre Türk vatandaşı olanlardan, toprak esasına göre yabancı bir devlet vatandaşlığı kazananlar 3-) evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığı kazananlar 4-) toprak esasına göre Türk vatandaşı olanlardan sonradan yabancı anne veya babanın vatandaşlığını kazananlar 5-) herhangi bir şekilde Türk vatandaşlığını kazanmış anne veya babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazananlar, Türk vatandaşlığının kaybı ile vatansız kalmayacaklar ise seçme hakkını kullanarak vatandaşlıktan çıkabilirler.

KKTC Hukuku’nda ise, seçme hakkı yoluyla vatandaşlığın kaybı 25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası’nın 4. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre; KKTC sınırları dışında doğan ve daimi olarak KKTC’de ikamet etmeyen KKTC vatandaşı küçükler, 18 yaşını doldurdıkları andan itibaren 3 yıl içerisinde seçme haklarını kullanarak vatandaşlıktan çıkabilmektedir.

V-) VATANDAŞLIĞIN İSPATI VE YARGI YOLU

Her iki ülkenin hukukunda da vatandaşlığın ispatı ve idarenin vatandaşlığa ilişkin verdiği kararlara karşı yargı yoluna başvurulması meseleleri düzenlenmiştir. Şimdi bu konular hakkındaki düzenlemeleri sırasıyla açıklamaya çalışalım.

A-) VATANDAŞLIĞIN İSPATI

Türk vatandaşlığının ispatı 5901 sayılı TVK m. 36 ve TVK Uygulama Yönetmeliği m.62’de düzenlenmektedir. Her iki düzenlemede de Türk vatandaşlığının ispatının herhangi bir şekilde tabi olmadığı genel ilkesi kabul edilmiştir. Vatandaşlığın ispatına yarayan ve bu yönde karine teşkil eden belgeler örnek kabilinden sayılmış, bu belgelere benzer belgelerle de ispatın mümkün olacağı açıkça ifade edilmiştir. Vatandaşlığın ispatında benimsenen söz konusu “esnek uygulamanın insan hakları bakımından da yerinde” olduğu açıktır⁶⁰. 5901 sayılı TVK’da vatandaşlığın ispatında örnek teşkil eden belgeler olarak, nüfus

---

⁶⁰ Aybay/Özbek, a.g.e., s. 240.

kayıtları, nüfus cüzdanları ve pasaport ve pasaport yerine geçen belgeler sayılmıştır. TVK Uygulama Yönetmeliği'nde, bu belgelere ek olarak, uluslararası aile cüzdanı da belirtilmiştir. Ayrıca kişinin Türk vatandaşı olup olmadığı konusunda tereddüt yaşanması halinde, durumun İçişleri Bakanlığı'na sorulacağı düzenlenmiştir.

25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası'nda da vatandaşlığın ispatı konusunda esnek bir uygulama öngörülmüştür. Dolayısıyla kişinin vatandaş olduğuna ilişkin karine teşkil eden belgeler bu hukukta da örnek kabilindedir. Bu belgelerin neler olduğu 25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası'nın 21. maddesinde belirtilmiştir⁶¹. Buna göre, KKTC vatandaşlığı, doğum belgesi, KKTC kimlik kartı, pasaport ve pasaport yerine geçen belgeler ve KKTC elçilik, konsolosluk ve dış temsilciliklerince verilen resmi belgeler gibi belgelerle ispat edilebilecektir. Kişinin KKTC vatandaşı olup olmamasına ilişkin herhangi bir tereddüt oluşması durumunda ise bu husus İçişleri ve Çalışma Bakanlığı'ndan sorulacaktır.

Vatandaşlığın ispatı meselesi KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nın 26. maddesinde düzenlenmiştir. Mevcut düzenleme gibi tasarıda da sadece örnek belgelerin sayıldığı esnek bir uygulama tercih edilmiştir. Ancak mevcut düzenlemeye farklı olarak örnek kabilinden sayılan belgelerin çeşidinde bir azalmaya gidilmiş ve sadece KKTC kimlik kartı ile pasaport ve pasaport yerine geçen belgeler sıralanmıştır. Bu belgelerin tahdidi (numerus clauses) olmaması sebebiyle tasarıda sadece iki çeşit belgenin belirtilmiş olmasının pratik bakımdan herhangi bir önemi olmayacaktır. Ancak tasarıda, kişinin vatandaşlığının tespiti konusunda herhangi bir tereddüt oluşması durumunda nereye başvurulacağına ilişkin herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Gerek Türk Hukukunda gerekse mevcut KKTC Yurttaşlık Yasası'nda var olan söz konusu hükmün tasarıda yer almama sebebinin anlamak pek mümkün görünmemektedir.

B-) YARGI YOLU

5901 sayılı TVK'da vatandaşlığın kazanılması veya kaybına ilişkin verilen idari kararlara karşı yargı yolunun açık olacağına ilişkin herhangi bir hüküm yer almamaktadır⁶². Ancak bundan idarenin vatandaşlığa ilişkin kararlarının yargı denetiminden muaf olduğu sonucunu çıkarmanın mümkün olmadığı, yukarıda "anayasal düzenlemelerde vatandaşlık" başlığı altında Türk Hukuku ile ilgili yapılan açıklamalar doğrultusunda açıktır. Dolayısıyla idarenin vatandaşlığın

---

⁶¹ KKTC Uygulama Tüzüğü'nde konuya ilişkin herhangi bir düzenleme mevcut değildir.

⁶² Mülga 403 sayılı TVK'da 40. maddesinde vatandaşlığa ilişkin verilen idari kararlar aleyhine Danıştay'a başvurulabileceği açıkça düzenlenmiştir.

gerek kazanılmasına gerekse kaybına ilişkin her türlü kararına karşı, idari yargı yoluna başvurulabileceği kesindir. Bu anlamda, Türk İdari Yargı Sistemi'nde ikili bir ayırım benimsenmiş ve Bakanlar Kurulu'nun vatandaşlığa ilişkin aldığı kararlara karşı ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da (2575 sayılı Danıştay Kanunu⁶³ m. 24 a bendi), İçişleri Bakanlığı'nın vatandaşlığa ilişkin aldığı kararlara karşı ilk derece mahkemesi olarak Ankara İdare Mahkemesi'nde (2576 sayılı Kanun⁶⁴ m.5 d bendi) dava açılacağı kararlaştırılmıştır.

Her ne kadar KKTC Anayasası'nda özel bir hüküm bulunmasa da, bu hukuk sisteminde de vatandaşlığa ilişkin idari işlemler yargısal denetime tabidir. Bu ilke, 25/1993 sayılı KKTC Yurttaşlık Yasası'nın 22. maddesinde açıkça düzenlenmiştir⁶⁵. Söz konusu düzenlemeye göre, *“Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yurttaşlığı hakkında idari makamlarca verilen kararlara karşı bu kararlardan etkilenen kişiler, yargı yoluna başvurma hakkına sahiptir”*. KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nda da, 28. maddede aynı hüküm yer almaktadır⁶⁶. Peki bu idari kararlara karşı ilk derece mahkemesi olarak hangi mahkemede dava açılacaktır? Bu soruya cevap verebilmek için öncelikle, KKTC Mahkeme Teşkilatı'ndan kısaca söz etmek gerekmektedir. KKTC Yargı Sistemi, İngiliz Yargı Sistemi ile Türk Yargı Sistemi'nin bir karmasından oluşmaktadır⁶⁷. 9/1976 sayılı Mahkemeler Yasası'na⁶⁸ göre, mahkemeler alt mahkemeler ve yüksek mahkeme olmak üzere ikiye ayrılmaktadır ve aralarında hiyerarşik bir ilişki mevcuttur. Alt mahkemeler, kaza mahkemeleri (hukuk ve ceza), ağır ceza mahkemeleri ve aile mahkemeleridir. Yüksek Mahkeme ise Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Yüksek İdare Mahkemesi, Yüce Divan ve Askeri Yargıtay sıfatıyla görev yapmaktadır. Yüksek Mahkemenin, *“Yüksek İdare Mahkemesi”* olarak görevini yerine getirebilmesi için, bir başkan ve iki veya üç yargıçla toplanması gerekir⁶⁹. Adada Kıbrıs

---

⁶³ 2575 sayılı Danıştay Kanunu 20.01.1982 tarihli ve 17580 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁶⁴ 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun 20.01.1982 tarihli ve 17580 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁶⁵ Söz konusu ilke KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nın 28. maddesinde de düzenlenmektedir.

⁶⁶ Sadece KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nda, KKTC Yurttaşlık Yasası'ndan farklı olarak *“karardan etkilenen kişiler”* yerine *“karardan etkilenen herkes”* ifadesine yer verilmiştir. Söz konusu ifade değişikliğinin, hakkından vatandaşlığa ilişkin karar verilen kişinin yanı sıra bu karardan etkilenen bütün kişilerin de karar aleyhine dava açma imkanları olduğunu daha güçlü vurgulamak adına yapıldığı açıktır.

⁶⁷ Atilla Özer, Türk Cumhuriyetlerinin Hukuki Yapısı (Yasama-Yürütme-Yargı) Turhan Kitabevi, Ankara, 2008, s. 133-134.

⁶⁸ 9/1976 sayılı Mahkemeler Yasası, 18.04.1976 tarihli ve 25 sayılı (KKTC) Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁶⁹ Özer, a.g.e., s.141.

Cumhuriyeti Anayasası'nın yürürlüğe girdiği tarihten bu yana idarenin yargısal denetimi kaza mahkemeleri dışındaki yargı mercileri tarafından yerine getirilmektedir⁷⁰. Kıbrıs Cumhuriyeti döneminde bu görev Anayasa Mahkemesi tarafından yerine getirilirken, Kıbrıs Türk Federe Devleti ve KKTC Anayasaları döneminde "Yüksek İdare Mahkemesi" tarafından üstlenilmiştir⁷¹. İşte bu sebeple, KKTC'de vatandaşlığa ilişkin her türlü idari karara karşı ilk derece mahkemesi olarak "Yüksek İdare Mahkemesi'nde" dava açılabilir.

VI-) SONUÇ

Anayasal düzenlemeler temelinde yapılan karşılaştırmada, KKTC Anayasası'nın, vatandaşlığın kazanılmasına ilişkin temel ilkeleri belirlemenin ötesinde kimlerin KKTC vatandaşı sayılacağına ilişkin çok detaylı bir düzenlemeye gittiği tespit edilmiştir. Devletlerin ardılığı durumunda, vatandaşlık konusunda ki bu tarz detaylı düzenlemelere anayasalarda sıklıkla yer verildiği bir gerçek olmakla beraber, KKTC'nin kuruluşunun üzerinden otuz üç yıl gibi uzun bir süre geçtiğini dikkate aldığımızda, artık mevcut düzenlemedeki, kimlerin KKTC vatandaşı sayılacağına ilişkin kısmın sadece ilgili vatandaşlık kanununda düzenlenmesinin yerinde olacağı düşüncesindeyiz. Bunun aksine, vatandaşlığa ilişkin idari kararlara karşı yargı yolunun açık olduğuna ilişkin genel ilkenin ise KKTC Yurttaşlık Yasası'nın ötesinde anayasal bir ilke olarak KKTC Anayasası'nda yer almasının hukukun üstünlüğü ilkesinin pekiştirilmesi bakımından daha yerinde olacağı açıktır.

Vatandaşlığın doğum yoluyla kazanılmasındaki temel ilkelerden olan "kan bağı esasına" göre vatandaşlık kazanılması konusunda KKTC Vatandaşlık Hukukunda, evlilik birliği dışında doğan çocukların vatandaşlıklarına ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Bu konudaki kanun boşluğunun giderilmesi gerekmektedir.

Vatandaşlığın toprak esasına göre kazanılması meselesinde ise, KKTC Vatandaşlık Hukuku'nda benimsenen "mütekabiliyet" koşulu, ülkenin sadece Türkiye tarafından tanınması gerçeği karşısında, sadece Türk anne babanın KKTC'de doğan çocuğu bakımından uygulanma imkanı bulmaktadır. Söz konusu koşulun KKTC'nin uluslararası arenada tanınması için vatandaşlık hukuku düzenlemeleri içerisine yerleştirilmesi hukuki olmaktan ziyade siyasi bir tutum

---

⁷⁰ Tufan Erhürman, KKTC İdari Yargılama Hukuku, Işık Kitabevi, Kıbrıs, 2012, s. 40-41 ve Taner Erginel, KKTC Yargısının Sorunları ve Örnek Yargı Oluşturma Çabaları, KKTC Barolar Birliği Yayınları, Lefkoşa, 2011, s. 68.

⁷¹ Erhürman, a.g.e., s. 41.

olmakta ve hükümden beklenen sonucun gerçekleşmesini engellemektedir. Dolayısıyla hükümden “mütekabiliyet” koşulunun kaldırılması gerekmektedir. KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı’nda ise toprak esasına ilişkin düzenleme çok detaylı olarak düzenlenmiş ve sonradan vatandaşlık kazanılması yöntemlerinde aranan koşulların birçoğu burada da aranmıştır. Üstelik bu yoldan vatandaşlık alacak kişilerin ancak reşit olduktan sonra iki yıl içerisinde başvuruda bulunabilecekleri düzenlenmiştir. Dolayısıyla bu haliyle tasarıda toprak esasına göre “doğumla” vatandaşlık kazanılmasını düzenleyen bir hükmün yer aldığını söylemek mümkün değildir.

Yetkili makam kararıyla sonradan vatandaşlık kazanılması yollarından biri olan olağan telsikte, KKTC Hukuku’ndan farklı olarak, Türk Hukuku’nda, başvurucunun, toplumsal yaşama uyum sağlayabilecek düzeyde Türkçe konuşabilmesi ile milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması koşulları aranmaktadır. Söz konusu koşullar, Türk Hukuku’nda, KKTC Hukuku’na göre olağan telsik yoluyla vatandaşlık kazanılmasını zorlaştırmaktadır.

Olağanüstü telsik yoluyla vatandaşlık kazanılması meselesinde ise, KKTC Hukuku’nda, Kıbrıslı Türklerin varlık mücadelesi verdiği dönemlerde yanlarında yer alan Türk vatandaşlarına, olağan telsik yoluna göre daha kolay vatandaşlık kazanılmasını sağlayan olağanüstü telsik yoluyla vatandaşlık kazanılması imkanı tanınmaktadır.

Türk Hukuku’ndan farklı olarak, KKTC Hukuku’nda vatandaşlığın yeniden kazanılmasına ilişkin özel bir hüküm yer almamaktadır. Dolayısıyla, KKTC vatandaşlığını yeniden kazanmak isteyen kişilerin, olağan telsik yoluyla vatandaşlık kazanmak için başvuruda bulunmaları gerekmektedir.

Evlenme yoluyla vatandaşlık kazanılması konusunda KKTC Hukuku ile Türk Hukuku arasında yöntem farkı mevcuttur. Türk Hukuku’nda evlenme yoluyla vatandaşlık kazanılması, yetkili makam kararıyla vatandaşlık kazanma yöntemlerinden biri olarak, idarenin takdir yetkisinin bulunduğu bir yöntemdir. Oysa KKTC Hukuku’nda, evlenme yoluyla vatandaşlık kazanılması, bir kanun yoluyla vatandaşlık kazanma yöntemi olarak düzenlenmiş ve bu sebeple idareye takdir yetkisi tanınmamıştır. Ayrıca, KKTC Hukuku’nda Türk Hukuku’na kıyasla daha kolay koşullar öngörülmüştür. Örneğin KKTC Hukuku’na göre başvurucunun başvuru tarihinde bir KKTC vatandaşı ile en az bir yıldır evli olması ve evlilik birliği içinde yaşaması yeterlidir. Oysa Türk Hukuku’nda bu süre üç yıldır. Ayrıca Türk Hukuku’nda “aile birliği içinde yaşama” “evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama” ve “milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından

engel teşkil edecek bir hali bulunmama” koşullarına da yer verilmiştir. KKTC Hukuku’nda, evlenmekle eski vatandaşlığını kaybeden veya evlendiği tarihte vatansız olan eşin, vatandaşlık kazanacağına ilişkin bir hüküm de yer almaktadır. KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı’nda da evlenme yoluyla vatandaşlık kazanılması kanun yoluyla vatandaşlık kazanılması yöntemi olarak düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemede yer alan, başvurudan sonraki üç yıllık bekleme süresi ve vatandaşlığın kazanılması anından itibaren üç yıl içinde boşananların vatandaşlığının iptal edileceğine ilişkin koşullar, vatandaşlık hukukunun genel ilkeleri kapsamında ciddi eleştirilere açıktır.

Evlat edinilme yoluyla vatandaşlık kazanılması konusunda, her iki ülke hukukunda da ancak evlat edinilen yabancıнын evlat edinilme anında küçük olması halinde bu yola başvurulabileceği kabul edilmiştir. Fakat KKTC Hukuku’nda aynı zamanda söz konusu küçüğün vatansız olması veya anne babasının olmaması ya da anne babasının nerede olduğunun bilinmemesi koşulu aranmaktadır. Bunun temel sebebi ise, KKTC Hukuku’nda evlat edinilme yoluyla vatandaşlık kazanılmasının bir “kanun yoluyla” vatandaşlık kazanılması yöntemi olmasıdır.

Seçme hakkı yoluyla vatandaşlık kazanılması konusunda Türk Hukuku’nda KKTC vatandaşları lehine bir düzenleme mevcuttur. Söz konusu düzenleme uyarınca doğumla KKTC vatandaşı olanlar seçme hakkını kullanarak kolaylıkla Türk vatandaşlığını kazanabilmektedirler. Bu kişilerin Türk vatandaşlığını kazanabilmeleri için başvuru yapmaları yeterlidir. İdarenin herhangi bir takdir yetkisi söz konusu değildir. Oysa KKTC Hukuku’nda seçme hakkı yoluyla vatandaşlık kazanılması yöntemi düzenlenmemiştir. Dolayısıyla KKTC vatandaşlığı kazanmak isteyen Türk vatandaşlarının böylesine kolay bir yöntemle KKTC vatandaşlığı kazanabilmeleri mümkün değildir. KKTC sadece Rumlarla savaştığı dönemde kendisinin yanında yer alan Türk vatandaşları ve bunların ailelerine olağanüstü telsik yoluyla vatandaşlık vermektedir. Bu yöntemin de seçme hakkı yöntemiyle kıyaslandığında, daha zor bir yöntem olduğu açıktır. Diğer Türk vatandaşları ise, bu ayrıcalığa bile sahip değildir. Onlar, diğer bütün yabancılar gibi olağan telsik yöntemiyle KKTC vatandaşlığını kazanabilmektedir.

Ayrıca KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı’nda, “devlet himayesine verilen çocukların KKTC yurttaşlığına alınması” bir kanun yoluyla vatandaşlık kazanılması yöntemi olarak ve “küçük yaşta ülkeye gelen yabancıların KKTC Yurttaşlığına alınması” “çalışma veya iş kurma izni ile ikamet eden yabancıların yurttaşlığına alınması” ile “yasa yürürlüğe girmeden önce daimi ikamet izni sahipleri olanların yurttaşlığına alınması” ise yetkili makam kararıyla vatandaşlık kazanılması

yöntemleri olarak düzenlenmiştir. Daha çok uygulamada gerçekleştirilen başvuruların idarece tasnifinden esinlenilerek yapıldığına inandığımız söz konusu düzenlemeler hem vatandaşlık hukukuna ilişkin uluslararası hukukça benimsenmiş genel tasnifleri alt üst edişi hem de karmaşık ve yoruma muhtaç ifadeleri nedeniyle eleştirilere açıktır.

Yetkili makam kararıyla vatandaşlık kaybı yöntemlerinden biri olan “çıkma” konusunda iki ülke hukukunda da benzer koşullar aranmaktadır. Ancak vatandaşlıktan çıkan kişilerin tabi olacakları statü bakımından iki ülke hukukunda oldukça farklı düzenlemeler yer almaktadır. KKTC Hukuku’nda bu kişiler klasik bir “yabancı” olarak muamele görürken Türk Hukuku’nda doğumla Türk vatandaşı olup da sonradan çıkma izni alarak vatandaşlıktan çıkanlar adeta “ayrıcıklı bir yabancı” olarak kabul edilerek, birçok hak bakımından Türk vatandaşları ile bir tutulmaktadır.

Kaybettirme yoluyla vatandaşlığın kaybı konusunda ise, idarenin takdir yetkisi konusunda iki ülke hukuku arasında farklılık söz konusudur. Türk Hukuku’nda kaybettirme kararı vermek konusunda Bakanlar Kurulu’nun takdir yetkisi mevcutken, KKTC Hukuku’nda Bakanlar Kurulu gerekli koşulların varlığı halinde kaybettirme kararı vermek zorundadır. Ayrıca KKTC Hukuku’nda hakkında kaybettirme kararı verilebilecek kişiler konusunda da bir sınırlandırmaya gidilmiş ve kan bağı esasına göre doğumla vatandaşlık kazanan kişiler hakkında kaybettirme kararı verilemeyeceği belirtilmiştir.

Vatandaşlığa alınma kararının iptali yoluyla vatandaşlığın kaybı konusunda da gerek aranan koşullar gerek kararı veren merci gerekse idarenin takdir yetkisinin olmaması konusunda iki ülke hukukları benzerlik göstermektedir. Ancak iptal kararının hangi andan itibaren hüküm ifade edeceği konusunda KKTC Hukuku’nda kanuni boşluk mevcuttur ve bu boşluğun bir an önce giderilmesi gerekmektedir. Ayrıca hakkında iptal kararı verilen kişilerin “yabancılara tanıyan haklardan yararlanamayacağını” düzenleyen insan haklarına aykırı hükümün bir an önce yürürlükten kaldırılması gerekmektedir. KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı’nda da bu doğrultuda hareket edilmiş ve vatandaşlığı iptal edilenlerin “yabancı statüsünde” olacağı açıkça düzenlenmiştir.

Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi ve diğer uluslararası sözleşmelerde kabul edilen, “irade dışı vatandaşlığın kaybı hallerinin cezai müeyyide olarak düzenlenmesinden kaçınılması” ilkesi doğrultusunda günümüzde Türk Hukuku’nda “çıkarma” müessesesi mevcut değildir. Ancak KKTC Hukuku’nda söz konusu müessese varlığını devam ettirmektedir. Sadece sonradan KKTC vatandaşlığını kazananlar için uygulanabilecek çıkarma yöntemi, sonuçları bakımından, tıpkı

vatandaşlığa alınma kararının iptalinde olduğu gibi, kişinin yabancılara tanınan haklardan yararlanamamasını öngörmektedir. Dolayısıyla günümüz modern vatandaşlık hukuku anlayışı çerçevesinde kanundaki varlığının bile eleştiriye açık olduğu bu yöntemin, sonuçları bakımından insan haklarına aykırılık teşkil ettiği de açıktır. KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nda da "çıkarma" müessesesi varlığını korumaya devam etmiş ancak en azından vatandaşlıktan çıkarılan kişilerin "yabancı statüsünde" kabul edileceği belirtilmiştir.

KKTC Hukuku'nda vatandaşlığın kazanılmasına ilişkin düzenlemelerin aksine, vatandaşlığın kaybında seçme hakkı yoluna yer verilmiştir. Söz konusu düzenleme uyarınca, KKTC'de doğmayan ve daimi olarak ikamet etmeyen KKTC vatandaşı küçükler, 18 yaşını doldurmalarından itibaren 3 yıl içerisinde seçme hakkını kullanarak KKTC vatandaşlığından çıkabilmektedir.

Vatandaşlığın tespiti konusunda herhangi bir tereddüt oluşması durumunda hangi makama başvurulacağı konusunda KKTC Yurttaşlık Yasa Tasarısı'nda herhangi bir düzenleme öngörülmemiştir. Söz konusu eksikliğin tasarının kanunlaşma aşamasında mutlaka giderilmesi gerekmektedir.

Türk Hukuku'nda Bakanlar Kurulu'nun vatandaşlığa ilişkin her türlü karara karşı ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da, İçişleri Bakanlığı'nın vatandaşlığa ilişkin her türlü kararına karşı ilk derece mahkemesi olarak Ankara İdare Mahkemesi'nde dava açılacaktır. KKTC'de ise, vatandaşlığa ilişkin her türlü idari karara karşı ilk derece mahkemesi olarak "Yüksek İdare Mahkemesi'nde" dava açılacaktır.

◆◆◆◆

KAYNAKÇA

Atilla Özer, Türk Cumhuriyetlerinin Hukuki Yapısı (Yasama-Yürütme-Yargı) Turhan Kitabevi, Ankara, 2008.

B. Bahadır Erdem, Türk Vatandaşlık Hukuku, s.7 Beta Yayınları, 4. Bası, İstanbul, 2014.

Ergin, Nomer, Türk Vatandaşlık Hukuku, Filiz Kitabevi, 21. Bası, İstanbul, 2015,

Fahriye Emgili, Kıbrıs'tan Türkiye'ye Yapılan Göçlerin Kıbrıs Türk Basınına Yansımaları (1923-1938), Karadeniz Araştırmaları Dergisi, Sayı 39, Güz 2013, s. 111-136.

Faruk Kerem Giray, 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu Hakkında Değerlendirme, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Ata Sakmar'a Armağan, 2011, s.381-402.

Felicita Medved, Interaction Between Nationality and Integrity, 2nd European Conference on Nationality, Challenges to National and International Law on Nationality at the Beginning of the New Millenium, Strasbourg 8-9 Ekim 2001.

Gizem Ersen, Yabancıların Evlenme Hakkı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007.

Gülin, Güngör, Tabiiyet Hukuku- Gerçek Kişiler- Tüzel Kişiler- Şeyler, Yetkin Yayınları, 3. Bası, Ankara, 2015.

Işıl Özkan, Kitap İncelemesi- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yurttaşlık Hukuku, Turgut Turhan, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni (MHB), Yıl 2003, Sayı 23, s. 919-925.

Kay Hailbronner, Nationality in Public International Law and European Law, Acquisition and Loss of Nationality, C.1 (Comparative Analysis), Amsterdam 2006.

Nihal Uluocak, Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Yurttaşlık Kanunu'na İlişkin Kritik İnceleme, Kıbrıs Türk Federe Devletinin Milletlerarası Hukuka İlişkin Bazı Sorunları Sempozyumu, 6-7.05.1982, İstanbul, 1982.

Rainer Bauböck/ Eva Ersboll/ Kees Groenendijk/ Harald Waldrauch, Introduction, Acquisition and Loss of Nationality, C.1 (Comparative Analysis), Amsterdam 2006.

Rıfat Erten, Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı'nın Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına İlişkin Hükümleri, Ankara Barosu Dergisi, Sayı 4, 2008, s. 36-61.

Rona Aybay/ Nimet Özbek, Vatandaşlık Hukuku, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 4. Bası, İstanbul, 2015.

Taner Erginel, KKTC Yargısının Sorunları ve Örnek Yargı Oluşturma Çabaları, KKTC Barolar Birliği Yayınları, Lefkoşa, 2011.

Tufan Erhürman, KKTC İdari Yargılama Hukuku, Işık Kitabevi, Kıbrıs, 2012.

Turgut Turhan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yurttaşlık Hukuku, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2002.

Turgut Turhan, Türk Vatandaşlığından Çıkanların Hakları (TVK m.29 üzerine bir inceleme), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1997, Sayı1-4, s. 41-65.

Vahit Doğan, Türk Vatandaşlık Hukuku, Savaş Yayınevi, 12. Bası, Ankara, 2015.